

La gestió del multiculturalisme a les biblioteques universitàries

El cas de la Biblioteca del Campus Terrassa de la UPC

Miquel PUERTAS MOLINA, Sílvia SUNYER I LÁZARO, Josep VIVES I GRÀCIA

«The fundamental reason that diversity is important is that we are a diverse country, and our leadership is necessarily going to have to be drawn from a spectrum of ethnic, religious, and racial groups if we are to be successful as a democracy»
James O. Freedman (citat a Paris, 1997).

RESUM: *La mundialització i l'increment de la immigració fan que el debat sobre el fenomen de la multiculturalitat sigui cada vegada més intens a la nostra societat. En aquest debat no hi són alienes les institucions educatives. Aquest article analitza el paper de les universitats i les seves biblioteques en la gestió de la diversitat cultural. A diferència del que succeeix als països anglosaxons, a Catalunya i Espanya aquest fenomen no ha estat estudiat en el sí de la universitat. Després d'analitzar l'experiència de diverses biblioteques universitàries americanes, es descriuen les accions desenvolupades per la Biblioteca del Campus de Terrassa relacionades amb la qüestió. Finalment, es proposen una sèrie d'actuacions per a afrontar el repte que suposa el multiculturalisme a les biblioteques del nostre país.*

1 LA FUNCIÓ DE LA UNIVERSITAT EN UNA SOCIETAT MULTICULTURAL

En l'actualitat, s'estan produint canvis interessants en el que es considera les funcions tradicionals de la universitat. Aquestes funcions tradicionals, orientades bàsicament a la docència, l'estudi i la recerca d'alt nivell, així com a la transferència tecnològica, es complementen avui amb el desenvolupament de nous interessos, com ara la preocupació per la formació integral dels individus que constitueixen el teixit social de la universitat (estudiants, professors, investigadors i Personal d'Administració i Serveis –PAS–).

Miquel Puertas, miquel.puertas@upc.es; Sílvia Sunyer, silvia.sunyer@upc.es; Josep Vives, josep.ferran.vives@upc.es

Universitat Politècnica de Catalunya. Biblioteca del Campus Terrassa.

Aquesta reorientació o ampliació de la funció de la universitat és conseqüència directa, entre d'altres coses, de les transformacions que s'estan produint al si de la nostra societat com a resultat directe de l'impacte del fenomen de la mundialització, i, també, de l'augment significatiu de persones d'altres cultures i/o colors que decideixen instal·lar-se a la nostra societat en cerca de noves oportunitats i que, de manera gradual, transformen el mosaic de les nostres ciutats.

Aquest nou escenari, que hem descrit de manera breu, obliga a curt termini als centres d'ensenyament primaris i secundaris, i a mitjà i llarg termini a la universitat, a revisar els objectius i les estratègies d'ensenyament. En aquest sentit, la sensibilització envers l'educació intercultural ha de ser interpretada com una conquesta pedagògica dels nostres dies, en tant que aprofita la circumstància del multiculturalisme per a practicar una educació més rica i integral (Jordán Sierra, 2001).

En el cas de la universitat, els esforços que aquesta institució destina, o destinarà, properament, a aquest nou fenomen han de tenir la implicació de la biblioteca, en tant que servei que dóna suport a la funció de la universitat.

1.1 Entorn del concepte de cultura

Abans d'introduir els conceptes de diversitat cultural i de multiculturalisme convé començar per descriure, encara que sigui de manera sintètica, el concepte de cultura.

Per *cultura* entenem el sistema de significats i valors compartits per un grup humà concret, que genera percepcions i comportaments socials similars en els membres que el formen. Així doncs, en la cultura trobem les manifestacions generals que els pobles fan mitjançant el seu art, la seva ideologia, la seva llengua, la seva manera de veure el món i el seu desenvolupament. Del que s'acaba d'expressar es desprèn que la cultura no és quelcom estàtic, sinó que es caracteritza pel seu dinamisme, en tant que totes les cultures evolucionen i s'enriqueixen amb el transcurs del temps (Jordán Sierra, 2001).

La cultura, a més, posa de manifest la manera en què els homes han desplegat el seu coneixement i han afrontat les seves herències alhora que, paral·lelament, s'han beneficiat d'altres pobles i assolit el que podríem anomenar *diversitat cultural*. És un fenomen comprovat que, com més oberta és una societat als intercanvis amb cultures diferents, més s'enriqueix, sempre que paral·lelament es garanteixi la conservació de la identitat cultural pròpia. L'obertura cultural és mostra de maduresa social (Jordán Sierra, 2001).

1.2 Mundialització i diversitat cultural: el gran repte

Les causes i el significat del fenomen migratori s'han d'entendre en el nou context creat per la mundialització. La paraula mundialització abraça moltes connotacions. Per un cantó, obre les portes a la construcció d'un món més ric i plural obert al diàleg i intercanvi entre les cultures. D'altra banda, a ningú se li escapa un dels seus riscos potencials: la possibilitat d'uniformització de les persones i, en conseqüència, de les cultures.

La mundialització és el resultat de la transformació del capitalisme i l'economia i de l'impacte de les tecnologies d'informació i comunicació (TIC) en la societat. Ara bé, vincular la mundialització únicament a aspectes econòmics suposa tenir una visió molt esbiaixada i reduccionista d'aquest fenomen.

Així doncs, cal entendre la mundialització com un fenomen molt ampli i amb nombroses dimensions, en tant que fa referència a processos socials, econòmics i demogràfics que es produeixen al si dels estats-nació i fins i tot els ultrapassen. Les telecomunicacions i el transport han permès un elevat increment del comerç mundial, i aquest fet, bàsicament de caràcter econòmic, ha tingut conseqüències de tipus cultural. Resumint: malgrat el seu caràcter tecnoeconòmic, cal tenir molt present que la mundialització no es pot separar de processos culturals.

La realitat ens demostra com, malgrat que el món està cada vegada més interconnectat (econòmicament, políticament i culturalment), les diferències culturals augmenten. La mundialització, però, no té per què ser unicitat. Cal fer un ferm esforç per conservar les diverses cultures evitant l'homogeneïtzació de normes i costums, i, també, cal conservar allò que ens fa diferents.

L'actual procés de mundialització hauria de conduir a un augment de la sensibilitat davant les diferències. La diversitat cultural ha de ser el gran valor de la mundialització, ja que aquesta diversitat és considerada patrimoni comú de la humanitat i ha de ser reconeguda i consolidada en benefici de les generacions presents i futures (UNESCO 2001).

Els centres d'ensenyament i seus agents de suport, entre els quals hi ha les biblioteques, no han d'estalviar esforços per a conservar aquest patrimoni, perquè és font de desenvolupament econòmic, però també intel·lectual, afectiu i moral.

2 LES BIBLIOTEQUES UNIVERSITÀRIES I LA GESTIÓ DE LA DIVERSITAT

2.1 Panoràmica internacional¹

L'estudi de la bibliografia publicada sobre l'actuació de la biblioteca universitària en un entorn multicultural cal centrar-la en les experiències realitzades per biblioteques de l'àmbit anglosaxó, especialment les nord-americanes, atès que els Estats Units d'Amèrica han estat sempre un país molt permeable als moviments migratoris. Això i el fet d'ésser els pioners en la definició de les biblioteques públiques tal i com les coneixem avui dia fa que existeixi una abundant bibliografia sobre com biblioteques de tots els tipus s'han plantejat la qüestió de la immigració pel que fa a la definició de serveis específics. A l'altra banda del món, Austràlia, també podem trobar exemples de treballs relacionats amb accions de les biblioteques universitàries per tal d'afavorir la integració d'un grup d'estudiants d'una segment concret de la població (Novak 1998).

D'entrada, però, cal dir que les societats anglosaxones presenten diferències significatives pel que fa a les seves estructures socials en comparació amb la societat catalana i l'espanyola. El reconeixement de la diversitat cultural –per convenciment o per necessitat– als Estats Units en el discurs de les biblioteques es pot ja trobar en els primers anys del segle XX. Eric Novotny ha realitzat un estudi prou interessant de la bibliografia professional nord-americana entre 1900 i 1920 sobre la manera com les biblioteques tractaven la qüestió immigratòria al seu país. Els debats d'aquells anys no deixen de ser molt semblants als que tot just comencem a plantejar-nos a casa nostra: calia tenir llibres en les llengües pròpies de les comunitats lingüístiques?; quin paper havia de fer la biblioteca en l'americanització» dels nousvinguts?

Igualment, les lluites de la comunitat negra nord-americana per a la seva igualtat social han deixat la seva empremta en els serveis de les biblioteques públiques i universitàries, i, com veurem més endavant, han fet que existeixi un escrupulós respecte per la diversitat cultural –si més no formalment– en la definició de serveis, desenvolupament del fons i, fins i tot, pel que fa a la contractació del personal. Tot i això, sembla que queda un llarg camí per a aconseguir els objectius, tant pel que fa a la contractació de personal tècnic de

1. Trobareu una interessant selecció bibliogràfica sobre la qüestió a: Hamburger, Susan. *Diversity in libraries: focusing on the academic library: a bibliography*. <<http://www.libraries.psu.edu/divers/conf/bibliography.htm>> [Consulta 15-01-2004].

minories socials, com per a satisfer les necessitats d'informació dels usuaris pertanyents a grups socials minoritaris (Trujillo1997).

Als nostres països tot just es comença a parlar –i no sense polèmica– de quin és el millor model social per a possibilitar la convivència de les diferents cultures que configuren i configuraran les nostres societats. Val a dir, però, que no cal esperar a la immigració per a parlar de societats multiculturals a Europa. L'Estat espanyol és, per exemple, una mostra d'aquest mosaic intercultural on podem trobar diferents cultures: catalana, castellana, gallega, basca, andalusa, etc. Ara, a més a més, es reforça aquest multiculturalisme amb l'arribada de persones d'altres cultures, sovint força diferents de les autòctones.

Si analitzem la bibliografia publicada en altres països sobre la qüestió, no tan sols hem de considerar les minories dites «lingüístiques», sinó també aquells grups que responen a característiques socials, religioses, d'orientació sexual, moviments socials alternatius, etc.

La manera com les societats entenen el multiculturalisme es reflecteix clarament en la manera com les biblioteques públiques i universitàries assumeixen el seu paper. Un estudi dut a terme entre dos-cents directores de biblioteques universitàries nord-americanes posava de manifest que el 92% d'aquestes biblioteques afirmaven disposar de plans i recursos per a fomentar la diversitat cultural a les seves biblioteques (Buttler 1994).

Entre les accions que es poden dur a terme per a facilitar la diversitat cultural esmentades a l'estudi anteriorment citat, podríem assenyalar:

- Contractació de bibliotecaris de grups socials «minoritaris»
- Organització de seminaris sobre la diversitat cultural
- Sessions de formació d'usuaris per a estudiants internacionals
- Sessions de formació d'usuaris en llengües diferents de l'anglès
- Avaluació del fons i dels seus continguts multiculturals
- Compra de nous materials multiculturals
- Contacte amb els líders de les comunitats ètniques
- Sessions de formació en catàleg informatitzat
- Sessions de formació en CD-ROM
- (...)

(Buttler, 1994)

Altres experiències per a facilitar el pluralisme cultural inclouen altres propostes, com ara:

- Xerrades i activitats per a sensibilitzar sobre la matèria
- Visionat de pel·lícules, exposicions i altres iniciatives que encoratgin l'assumpció dels valors multiculturalis
- Contractació d'estudiants (becaris) de minories socials per a treballar a la biblioteca

(Paris, 1997)

Hem d'insistir altre cop en les diferències substancials entre la societat nord-americana i la nostra; és així que ens podria sorprendre, per exemple, la proposta referent a la contractació de bibliotecaris de grups minoritaris. En aquest sentit, cal recordar que els Estats Units arrosseguen un fort llast de segregació racial encara no resolt. És per això que moltes biblioteques nord-americanes tenen com a prioritat la contractació de personal tècnic que respongui a les característiques «racials» dels grups més desfavorits.

Algunes biblioteques universitàries fan seva la idea de crear un entorn positiu per al multiculturalisme adoptant plans concrets d'acció. Així per exemple, les Colorado State University Libraries² disposen d'un pla de treball sobre la qüestió que, després d'una introducció i d'una definició de la diversitat al si de la universitat, es planteja un seguit d'objectius a aconseguir:

- Objectiu 1: Captació i manteniment d'estudiants de diferents cultures
- Objectiu 2: Captació i manteniment de personal acadèmic i de gestió de cultures diferents
- Objectiu 3: Clima institucional

Colorado State University Libraries

2. Trobareu més informació a: <http://lib.colostate.edu/pers/diversityplan.html>

Cadascun dels objectius es pretén aconseguir amb un seguit d'actuacions entre les quals podem destacar:

- Aplec de les ofertes de feina a la universitat i tramesa d'aquestes a llistes de distribució i butlletins de les diferents comunitats ètniques
- Formació i sensibilització del personal de la biblioteca en multiculturalisme
- Invitació d'experts a un taller sobre la diversitat cultural a la biblioteca
- Preparació de guies bibliogràfiques sobre la matèria
- Avaluació, adquisició i posada al dia del fons sobre multiculturalisme, incloses bases de dades i altres recursos
- Revisió del desenvolupament del fons, amb incorporació d'informes sobre diversitat cultural
- Reforçament dels llaços de col·laboració entre les biblioteques i les oficines de matriculació de la universitat
- Creació i difusió d'un web sobre la matèria

Colorado State University Libraries

En definitiva, es tracta de pensar estratègies que impliquin no tan sols el personal de la biblioteca, sinó també altres seccions de la universitat.

Es donen també casos on és la mateixa universitat la que fa seva la defensa de la diversitat cultural i s'hi creen oficines de serveis per a la diversitat, com la Suffolk University,³ Sense cap mena de dubte, és un dels requeriments més importants: la implicació de tota l'estructura organitzativa en el foment de la multiculturalitat.

Malgrat que sembla que tothom està d'acord en la necessitat que les biblioteques ofereixen els serveis que necessiten els seus usuaris, sembla que aquest precepte no sempre s'aplica en el cas de la gestió de les comunitats multiculturals (Metoyer 2000). Si bé es cert que en el context d'una biblioteca universitària les necessitats bàsiques d'informació dels estudiants podrien ser les mateixes, una anàlisi més acurada dels usuaris d'altres comunitats culturals en podria revelar necessitats importants que actualment no són recollides (formació d'usuaris en la seva llengua, barreres culturals, barreres socials, coneixements tecnològics diferents, etc.).

Una dada empírica a considerar aleshores seria saber si realment existeixen diferències d'ús de la biblioteca en funció de la pertinença a un grup social o

3. <<http://www.suffolk.edu/diversity/policy.html>>

altre. Un estudi excel·lent realitzat en aquest sentit (Whitmire 2003) no mostra que existissin diferències notables en la utilització de la biblioteca per part dels diferents grups socials (en la classificació emprada per l'estudi, asiàtics, americans, nadius americans, afroamericans, llatins i blancs). Es van detectar, però, algunes petites diferències en la utilització d'alguns dels serveis, però molt poc notables.

En aspectes concrets sí que podem trobar comportaments diferents en funció del grup cultural de l'usuari. Així, per exemple, l'estudi de Zoe i Di-Martino (2001) ens indica que hi pot haver diferències importants, per exemple, en l'èxit o no d'una recerca bibliogràfica en funció de la llengua i el gènere de l'usuari.

De totes maneres, el comportament dels usuaris pot presentar diferències molt grans en una o altra biblioteca, per la qual cosa seria interessant que cada biblioteca disposés d'un estudi semblant per a conèixer els hàbits dels seus usuaris.

2.2 La situació a Catalunya i a la resta de l'Estat

Una recerca bibliogràfica a qualsevol de les bases de dades especialitzades en el nostre camp (LISA, CSIC, ELIS o DOIS) ens durà a la conclusió que en el camp de les biblioteques universitàries catalanes o espanyoles no existeixen treballs on s'analitzi aquesta temàtica. La manca d'informació de projectes d'acció multicultural en les nostres biblioteques universitàries es pot atribuir segurament a l'escàs interès que de moment suscita en les nostres biblioteques aquest aspecte social, aspecte que segurament associem més a la gestió de la biblioteca pública.

Així, els principals treballs que trobem situats en el nostre entorn geogràfic corresponen a experiències dutes a terme per biblioteques públiques. L'explicació és prou simple, ja que les biblioteques públiques són les primeres que han percebut l'augment de nous usuaris procedents de la immigració.

La immigració no és, però, l'únic aspecte que genera una societat multicultural. En el cas espanyol ja esmentàvem anteriorment l'existència d'una comunitat multicultural representada per les diferents llengües i cultures de l'Estat. Altra cosa seria estudiar si efectivament les biblioteques universitàries treballen aquest eix multicultural, per exemple oferint un fons on totes les cultures «espanyoles» estiguin representades d'una manera o altra.

Igualment, la mundialització, en la vessant d'intercanvi d'estudiants, també està fent que a les nostres universitats convisquin usuaris amb procedèn-

cies geogràfiques i culturals diverses (programes Sòcrates i Erasmus, estudiants de tercer cicle d'altres països, etc.).

En el cas concret de la Universitat Politècnica de Catalunya, el nombre d'estudiants comunitaris i/o estrangers arriba ja al 9,35% del total d'estudiants en cursos de formació reglada, i continua augmentant durant el curs 2002-2003. Si tenim en compte que la majoria es concentren en cursos de doctorat, resulta que el 49,87% dels estudiants de doctorat són de fora de l'Estat espanyol. En la taula següent s'ofereixen les principals magnituds:

Cursos de doctorat⁴		%
Total d'estudiants	2.697	
Estudiants comunitaris i estrangers	1.345	49,87%
Formació (1r i 2n cicle)	33.088	
Intercanvis (Sòcrates i Erasmus)	427	1,29%
Formació contínua		
Total d'estudiants	15.692	
Estudiants comunitaris i estrangers	1.468	
Total d'estudiants	51.477	
Total d'estudiants estrangers o comunitaris	3.240	9,35%

3 LA BIBLIOTECA DEL CAMPUS TERRASSA (BCT) I EL FACTOR MULTICULTURAL: EL FONS TEMÀTIC «CULTURES DEL MÓN»

El programa estratègic del Servei de Biblioteques i Documentació de la UPC per al període 2000-2005 s'anomena *Paideia*.

Aquest programa consta de 5 eixos clau, cadascun dels quals té línies de treball específiques.

- *Biblioteca i aprenentatge* (de l'ensenyament a l'aprenentatge): convertir el procés d'ensenyament en un procés d'aprenentatge continu.
- *Biblioteca i recerca* (de la informació al coneixement): convertir la informació i la documentació en coneixement nou i significatiu.
- *Biblioteca i xarxa* (de la biblioteca local a la biblioteca digital): convertir la biblioteca en una eina d'accés a la informació i documentació digital que hi ha arreu del món.

4. <<http://www.upc.es/dades>>

- *Biblioteca i humanisme* (de l'individu al ciutadà): convertir el procés de formació en un procés educatiu integral, basat en els valors culturals de les persones lliures i solidàries.
- *Biblioteca i organització* (de l'organització a la gestió del coneixement): convertir l'organització interna i els recursos destinats en una organització flexible, que aprèn constantment i que està basada en els valors de les persones que hi treballen.

L'eix Biblioteca i Humanisme (BiH) del programa Paideia constata la necessitat que les biblioteques de la UPC ofereixin a tots els seus usuaris un ampli ventall de recursos que ajudin a promoure valors democràtics, com ara la solidaritat i la cooperació entre les persones i les cultures, així com el respecte i el compromís en la defensa dels drets humans.

Per aquest motiu, al si d'aquest eix es desenvolupa un ampli ventall d'actuacions (adquisició de fons especials, exposicions, etc.) amb el propòsit que:

- els membres de la comunitat universitària trobin a les biblioteques un suport i una eina per al seu desenvolupament humà i cultural,
- les biblioteques esdevinguin espais i centres de lectura, estudi, debat i reflexió,
- es potenciïn i aprofitin els recursos i serveis d'altres xarxes bibliotecàries; en especial els de les biblioteques públiques,
- les biblioteques de la UPC i el seu personal portin a terme activitats de cooperació, d'intercanvi cultural i de transferència de coneixements amb països en vies de desenvolupament,
- etc., etc.

La Biblioteca del Campus de Terrassa⁵ és una biblioteca de la Universitat Politècnica de Catalunya que presta serveis a una comunitat universitària de 5.300 usuaris entre professors, estudiants i PAS. El fons de la biblioteca és, òbviament, de temàtica politècnica. Tot i això, l'any 2002 la biblioteca va decidir adquirir un fons inicial de CD musicals del que s'anomena «músiques del món».

El perquè cal buscar-lo en el programa estratègic *Paideia* del Servei de Biblioteques de la UPC. Com s'ha esmentat anteriorment, un dels eixos d'aquest programa és treballar l'eix «Biblioteca i Humanisme», del qual es fa la interpretació que cal emparar accions que condueixin a incorporar el valors

5. <<http://bibliotecnica.upc.es/bib170/>>

i coneixements humanístics i socials (en sentit ampli) entre els usuaris de les nostres biblioteques.

Aquesta compra inicial d'uns cent discs compactes incloïa una selecció feta per una botiga especialitzada en la música representativa de més d'una vintena de països (Cuba, Marroc, Japó, etc.). Els criteris d'adquisició foren no tant el que podríem anomenar «música tradicional», sinó música que actualment s'escolta en aquests països, fos d'arrel tradicional o no.

A partir d'aquesta compra inicial i l'acceptació que va tenir entre els seus usuaris, es va considerar oportú ampliar la temàtica a treballar amb la incorporació d'altres materials «multiculturals»; i així van néixer els fons temàtics de «Cuines del món» (llibres de cuina), «Literatures del món» i «Cinema del món» (DVD i vídeo).

D'aquesta manera, la Biblioteca del Campus de Terrassa disposa d'un fons d'arrel multicultural anomenat «Cultures del món» amb un total de 993 documents, l'any 2003, compostat pels materials següents:⁶

- Músiques del món: 285 discs compactes
- Cinema del món: 168 DVD i vídeos
- Literatures del món: 476 llibres
- Cuines del món: 64 llibres monogràfics

Aquest fons és gestionat per l'Àrea de Serveis per a l'Aprenentatge de la biblioteca i es guia per un criteri de qualitat i representativitat dels materials que s'hi inclouen. A primera vista, i examinant el nombre de documents de què disposa, no es pot afirmar que es tingui una «gran» col·lecció. Cal tenir en compte, però, que el pressupost dedicat a aquesta línia temàtica és necessàriament petit, atès que la prioritat principal de la nostra biblioteca és la compra d'informació científica i tècnica per als nostres usuaris.

Tot i això, creiem que és un primer pas i que s'està en el bon camí per a augmentar aquests tipus de materials en els anys successius.

Volgudament, s'ha donat un tractament diferenciat en aquest fons en els nostres canals habituals de difusió. D'aquesta manera, i per difondre'n l'ús, s'han fet les següents accions:

- edició i difusió d'una guia de lectura⁷
- edició i difusió d'un cartell genèric sobre el fons

6. <http://bibliotecnica.upc.es/bib170/colleccions/cul_mon.asp>

7. Guies que anomenen genèricament fulls «Accés»; vegeu: <http://bibliotecnica.upc.es/fullsacces/fulls/Serie5_174_Catala.pdf>

- disseny d'una pàgina web on s'informa de les característiques del fons
- difusió del fons a la premsa local i, per correu electrònic, a la comunitat de la universitat

Utilització del fons

Una preocupació lògica en engegar la creació del fons era saber quina seria la reacció dels usuaris, gens acostumats a trobar a les nostres biblioteques materials que no fossin estrictament tècnics. Cal dir que els usuaris han acceptat molt bé aquests nous materials. Per a un estudiant o professor «politècnic» resulta una sorpresa molt agradable saber que no tan sols pot treure en préstec un manual de termodinàmica sinó que també pot disposar de materials d'oci que, a més a més, li descobriran altres maneres de viure i d'entendre el món.

Les dades del préstec d'aquest material durant el 2003 ens poden donar una idea més clara de l'acceptació d'aquest materials. Es van realitzar un total de 3.672 préstecs (això vol dir que 646 documents han sortit almenys un cop). Per tipus de document, les dades de préstec són les següents:

Tipus de document	Total de préstecs	Nombre de documents
Músiques del món	1.154	285
Cinema del món	2.137	168
Literatura del món	260	473
Cuines del món	121	64
Total	3.672	993

El total de préstecs representa una important quantitat si tenim en compte la limitada disponibilitat de documents que es poden oferir. En nombres globals, cada document de la col·lecció hauria sortit de mitjana un total de 3,69 cops. En el cas particular de les pel·lícules, la relació és molt superior: cada pel·lícula hauria sortit de mitjana 12,7 cops.

3.1 Altres fons temàtics de les biblioteques de la UPC

Totes les biblioteques de la UPC tenen un o diversos fons temàtics que, si bé no tenen per què basar-se en el multiculturalisme estrictament, afavoreixen els valors humanístics en general. Alguns dels fons que podríem esmentar a tall d'exemple són:

- *Jazz*:⁸ fons de CD de totes les èpoques del jazz (Biblioteca Rector Gabriel Ferraté)
- *Arquitectura i cinema*:⁹ fons de cinema amb rellevància per a l'aspecte arquitectònic present (Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona)
- *Òpera*:¹⁰ acurada selecció de les òperes més representatives de tota la història de la música (Biblioteca de l'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Vilanova i la Geltrú)

8. <<http://bibliotecna.upc.es/bib160/colleccions/jazz/inici.asp>>

9. <<http://bibliotecna.upc.es/bib210/cia.htm>>

10. <<http://bibliotecna.upc.es/bib340/opera/>>

- *Arquitectura i viatges*:¹¹ selecció de guies, mapes, pel·lícules i literatura sobre llocs del món (Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès)

3.2 Actuacions de futur

Donat l'interès que representa per a la biblioteca evidenciar el multiculturalisme, i atesa la utilització que en fan els nostres usuaris, entre els nostres objectius immediats pel que fa a aquest fons hi ha:

- consolidar el fons amb l'adquisició de nous materials
- organitzar exposicions per països a partir dels materials que actualment disposem
- organitzar algun acte sobre el multiculturalisme en el marc dels actes culturals que es desenvolupen durant la Setmana Cultural del Campus de Terrassa
- Potenciar els vincles amb la Biblioteca Central de Terrassa (Diputació de Barcelona) per tal de realitzar activitats conjuntes o intercanviar coneixements i experiències.

4 PROPOSTES D'ACTUACIONS I REPTES A ASSOLIR PER LES BIBLIOTEQUES UNIVERSITÀRIES PER TAL D'AFAVORIR EL MULTICULTURALISME

4.1 Necessitats d'un pla de serveis multicultural

Cada cop més serà necessari que les biblioteques programin serveis a mida per a determinats grups d'usuaris. Abans de fer-ho cal tenir coneixement de les necessitats d'aquests usuaris.

Per tal de fer-ho es pot recórrer a les següents accions:

- Identificació dels grups minoritaris: quina és la composició dels usuaris del nostre campus (Metoyer 2000). Això, aplicat al nostre context social, ens duria a estudiar els següents grups:
  - Estudiants del programa europeu Erasmus
  - Estudiants de tercer cicle i doctorat d'altres països

11. <<http://bibliotecna.upc.es/bib290/Colleccions/turisme/inici.asp>>

- Estudiants de primer i segon cycle nascuts fora del país
- Existència d'associacions culturals, religioses o socials
- Comunicació amb aquests grups per tal de fer difusió dels serveis de la biblioteca, si és possible, en la seva llengua
- Entrevistes personalitzades amb els membres d'aquests grups mitjançant un formulari per tal d'avaluar correctament les seves necessitats
- Realització de sessions de formació específiques: sessions d'acollida, competència en el maneig d'informació, etc.
- Col·laboració amb les oficines de matriculació o les secretaries acadèmiques
- Col·laboració amb les oficines de mobilitat internacional de la universitat

4.2 La gestió del fons multicultural

Una de les eines bàsiques per al desenvolupament d'una política de diversitat cultural a la biblioteca és el desenvolupament d'un fons que segueixi uns criteris que responguin a les noves condicions socials.

Així, per exemple, les biblioteques de la Penn State University han desenvolupat uns criteris de selecció per a conformar un fons de caire multicultural. En el seu document de treball detallen la intenció d'aquesta selecció:¹²

«The University Libraries provides the Pennsylvania State University communities with equitable access to all of its information resources and services. Their access is guaranteed without regard to race, ethnicity, language, age, religion or spiritual beliefs, health, gender, sexual orientation, physical capacities, or geographic origin. The University Libraries is committed to providing equal access to employment and opportunity for advancement without regard to personal characteristics not related to ability, performance or qualifications as determined by University policy or by state and federal authorities» [The University Libraries: Preliminary Strategic Plan for Diversity, May 1994, Appendix A p. 13]

Aquesta biblioteca ha establert uns codis topogràfics que identifiquen aquest tipus de materials (vegeu taula a la pàgina següent).

A les biblioteques europees ens podríem plantejar, per exemple, fins a quin punt tenen cabuda en les nostres col·leccions documents escrits en altres llengües que no siguin les pròpies i l'anglès. Els llibres d'especialitat, per exemple, acostumen d'adquirir-se en anglès, atès que aquesta llengua ha esdevingut la llengua de la ciència i la tècnica. Ara bé, fins a quin punt sabem

12. <<http://www.libraries.psu.edu/select/manual/sectionc.htm>>

Àrea cobertura	Topogràfic
Afroamericans	AA
Discriminació per edat (<i>age discrimination</i>)	AG
Asioamericans	AS
Discapacitats (<i>disabled/challenged</i>)	AD
Gais/Lesbianes/Bisexuals	GL
Hispanoamericans	HA
Estudis jueus	JS
Nadius americans	NA
Estudis de dones (<i>women's studies</i>)	WS
Estudis generals sobre multiculturalisme	CP
Altres (<i>others</i>)	OT

si en les nostres especialitats existeixen publicacions científiques d'alt nivell en francès, italià, alemany, etc? No fa tants anys que l'alemany, per exemple, era una llengua indispensable per a accedir a un tipus determinat de bibliografia sobre enginyeria, i també de filosofia.

Un altre exemple no tan allunyat seria saber si existeix una voluntat de tenir a les nostres biblioteques obres d'especialitat escrites en totes les llengües de l'Estat espanyol.

Igualment, no es tracta tan sols de bibliografia especialitzada, sinó també de cursos d'autoaprenentatge de llengües. Tenim cursos d'àrab, d'italià, d'alemany? Es pot aprendre català, castellà, gallec o basc en qualsevol de les biblioteques universitàries espanyoles? Segurament, no.

Cal fer aquest esforç? Coneixen els usuaris altres llengües que la seva pròpia? Existeixen moltes raons per les quals les biblioteques universitàries haurien de garantir una certa diversitat lingüística i cultural:

- Per oferir l'oportunitat als usuaris del coneixement d'altres llengües diferents de la seva
- Internet, i per tant, la informació, és multilingüe. Cada cop més l'usuari d'informació haurà d'accedir a la informació en llengües diferents: per què no conèixer la realitat portuguesa, francesa o italiana d'una especialitat?
- Si acceptem com a principi que la diversitat cultural és bona per a la cultura en general, tenim la necessitat de destinar esforços en aquest sentit
- Els nostres usuaris cada cop més seran multiculturalment, i han de poder trobar documents en les seves llengües pròpies.

5 CONCLUSIONS

Com ja s'ha indicat anteriorment, l'estudi de la bibliografia publicada sobre l'actuació de la biblioteca universitària en un entorn multicultural cal centrar-la en les experiències realitzades per biblioteques de l'àmbit anglosaxó, especialment les nord-americanes. Aquesta evidència ha posat de manifest que, en l'entorn universitari del nostre àmbit territorial, a diferència potser dels centres d'ensenyament primari o secundari, encara queda molt a fer respecte a la gestió de la diversitat cultural. Convé tenir present que cal anticipar-se al futur i començar ara mateix a definir el concepte de diversitat en l'ensenyament superior, així com establir un pla d'accions a seguir per tal de gestionar-la de la manera més efectiva i enriquidora.

Respecte a l'àmbit d'actuacions de les biblioteques, convé assenyalar la importància de començar a reflexionar, tenint com a marc les experiències d'altres unitats d'informació, en l'elaboració de l'oferta de serveis que cal oferir a grups d'usuaris multiculturals. A ningú se li escapa que es poden tenir fons diversos culturalment o socialment, però que no tenen per què fomentar el multiculturalisme, és a dir, la interrelació de cultures. No es tracta tant que els nostres usuaris francesos trobin bibliografia del seu país, sinó que també s'interessin per la música, la literatura i la cultura en general d'altres zones. Igualment cal fomentar en els usuaris «locals» la necessitat de conèixer realitats altres que la seva, i treballar el multiculturalisme com a valor.

BIBLIOGRAFIA

- Buttler, Lois. «Facilitating cultural diversity in college and university libraries». *The journal of academic librarianship*. Vol. 20, issue 1(1994), p. 10-14.
- Carrithers, M. [et al.], *Globalització i diversitat cultural*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 2002.
- Colorado State University Libraries. *University Libraries diversity plan: 1999-2003*. [en línia]. <<http://lib.colostate.edu/pers/diversityplan.html>> [consulta 13-02-04].
- «Guest editorial missing links in reaching culturally diverse students in academic libraries». *The journal of academic librarianship*. Vol. 26 (2000), issue 3, p. 157-158.
- Jordán Sierra, José Antonio (coord.), *L'educació intercultural, una resposta a temps*. Barcelona: Fundació per la Universitat Oberta de Catalunya, D.L. 2001.

- M. Puertas; S. Sunyer; J. Vives. La gestió del multiculturalisme a les biblioteques universitàries: el cas de la Biblioteca del Campus Terrassa de la UPC
- Klak, Thomas; Martin, Patricia. «Do university-sponsored international cultural events help students to appreciate «'difference'»?». *International journal of intercultural relations*. Vol. 27 (2003), issue 4, p. 445-465.
- Paris, Lee Anne H. «Responses to diversity: a comparison of the libraries at Stanford and UCLA». *The journal of academic librarianship*. Vol. 23 (1997), issue 2, p. 91-99.
- Novotny, E. «Library services to immigrants: the debate in library literature, 1900-1920, and a Chicago case study». *Reference & user services quarterly*. Vol. 42 (2003), issue 4, p. 342-352.
- Onwuegbuzie, A. J.; Jiao, Q. G. «Academic library usage: a comparison of native and non native English-speaking students». *The Australian library journal*. 46 (3), p. 258.
- Penn State University Libraries, *Diversity and the collections* [en línia]. <<http://www.libraries.psu.edu/select/manual/sectionc.htm>> [consulta 16-02-2004].
- Suffolk University. *Office of Diversity Services diversity policy statement*. [en línia] <<http://www.suffolk.edu/diversity/policy.html>> [consulta 13-02-2004].
- Unesco. *Déclaration universelle de l'UNESCO sur la diversité culturelle: adopté par le 31e session de la Conférence générale de l'UNESCO, Paris, 2 novembre 2001*. [en línia] <<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf>> [consulta 26-03-2004].
- Universitat Politècnica de Catalunya. *Dades estadístiques i de gestió (2003)*. [en línia], <<http://www.upc.es/dades>> [consulta 10-02-2004].
- Universitat Politècnica de Catalunya. Servei de Biblioteques i Documentació. *Paideia: ... llegeix, estudia, aprèn, connecta't, investiga! Programa estratègic de les biblioteques de la UPC 2000-2005*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, Servei de Biblioteques i Documentació, D.L. 1999.
- Vega Garcia, Susan A. Racial and ethnic diversity in academic library collections: ownership and access of African American and U. S. Latino periodical literature». *The journal of academic librarianship*. Vol. 26 (2000), issue 5, p. 311-322.
- Whitmire, Ethelene (2003). «Cultural diversity and undergraduates' academic library use». *The journal of academic librarianship*. Vol. 29 (2003), issue 3, p. 148-161.
- Zoe, Lucinda R.; DiMartino, Diane. «Cultural diversity and end-user searching: an analysis by gender and language background». *Research strategies*. Vol. 17 (2000), issue 4, p. 291-305.